

УДК 338.2

Регулювання національної економіки на засадах сталого розвитку

Бурик З.М.

кандидат наук з державного управління, докторант
Львівського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

У науковій статті проаналізовано сталий розвиток стосовно регулювання національної економіки. Зображено структуру забезпечення стратегії сталого розвитку для підтримки розвитку економіки держави. Наведено основи формування державної політики сталого розвитку в Україні. Проведено аналіз існуючої стратегії сталого розвитку, виявлено проблеми, їх вирішення та перспективи розвитку національної економіки.

Ключові слова: державне регулювання, сталий розвиток, стратегія, управління, національна економіка.

Бурик З.М. РЕГУЛИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ НА ПРИНЦИПАХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

В научной статье проанализировано устойчивое развитие по регулированию национальной экономики. Изображено структуру обеспечения стратегии устойчивого развития для поддержки развития экономики государства. Приведены основы формирования государственной политики устойчивого развития в Украине. Проведен анализ существующей стратегии устойчивого развития, выявлены проблемы, их решения и перспективы развития национальной экономики.

Ключевые слова: государственное регулирование, устойчивое развитие, стратегия, управление, национальная экономика.

Buryk Z.M. REGULATION OF NATIONAL ECONOMY ON THE BASIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

In this scientific article were analyzed regarding regulation of sustainable development of the national economy. It depicted structure to ensure sustainable development strategy to support the development of national economy. An foundations of public policy for sustainable development in Ukraine. The analysis of existing sustainable development strategy, identified problems, their solutions and prospects of the national economy was conducted.

Keywords: government regulation, sustainable development, strategy, management, national economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В Україні необхідність регулювання економіки на засадах сталого розвитку актуальна з огляду на структурну розбалансованість економічної системи, зумовленої нераціональною фінансовою політикою, відсутністю організаційного механізму використання інноваційного та інвестиційного потенціалів тощо. Наразі зміни в економіці характеризуються скороченням обсягів виробництва промислового сектора, його значною ресурсо- та енергозатратністю, неузгодженістю в розвитку споріднених галузей економіки, низьким рівнем життя переважної більшості населення. Численні дестабілізуючі фактори розвитку зумовили нестабільність господарських систем країни на різних рівнях, циклічний характер діяльності суб'єктів цих систем.

Специфіка регулювання національної економіки на засадах сталого розвитку як процесу обумовлена тим, що одним із головних завдань є зниження невизначеності майбутнього. Узагальнення теоретико-методичних підходів дозволяє стверджувати, що страте-

гічне планування сталого розвитку держави має дотримуватися системи принципів, найважливішими з яких є науковість, цілеспрямованість, соціальна та екологічна орієнтація, комплексність, адаптивність, науковість, системність, ефективність і результативність, публічно-приватне партнерство, наступність, керованість процесом розробки, відкритість та прозорість, поєднання територіального та галузевого аспектів планування, легітимність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дослідження економіки сталого розвитку започаткували такі дослідники, як Р. Констанза [1], Р. Солоу [2], Д. Бромлі [3]. Дослідженню процесів сталого розвитку присвячені наукові праці Е. Андерсона, В. Бекермана, Ш. Баумгартнера та М. Куаса, Д. Ламбера, П. Содербаума, Т. Хора. Засадам сталого розвитку економіки присвячений ряд праць відомих українських науковців: І. Александрова, В. Волошина, А. Гальчинського, В. Гейця, Б. Данилишина, Л. Дейнеко, О. Осуленка, Л. Мельника, В. Трегобчука, Є. Хлобистова та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сталий розвиток національної економіки є основою поступального розвитку, але теорія сталого розвитку перебуває у стадії становлення. Досі залишається багато спірних і невирішених питань. Наукове співтовариство хвилює, насамперед, питання про те, чи можна взагалі говорити про сталість динамічної системи, якщо у філософському розумінні сталість представляється як перебування в одному стані на протилежність зміні. Без створення міцного методологічного фундаменту, наукового обґрунтування дій на

всіх ієрархічних рівнях управління вирішити проблему сталості неможливо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Сталий розвиток (sustainable development) у сучасному цивілізованому світі визнаний глобальною метою людства. Пошук оптимальних шляхів сталого розвитку національної еколого-економічної системи і регіональних систем у її складі є метою даного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під сталим розвитком розуміється напрямок вирішення у глобальному вимірі

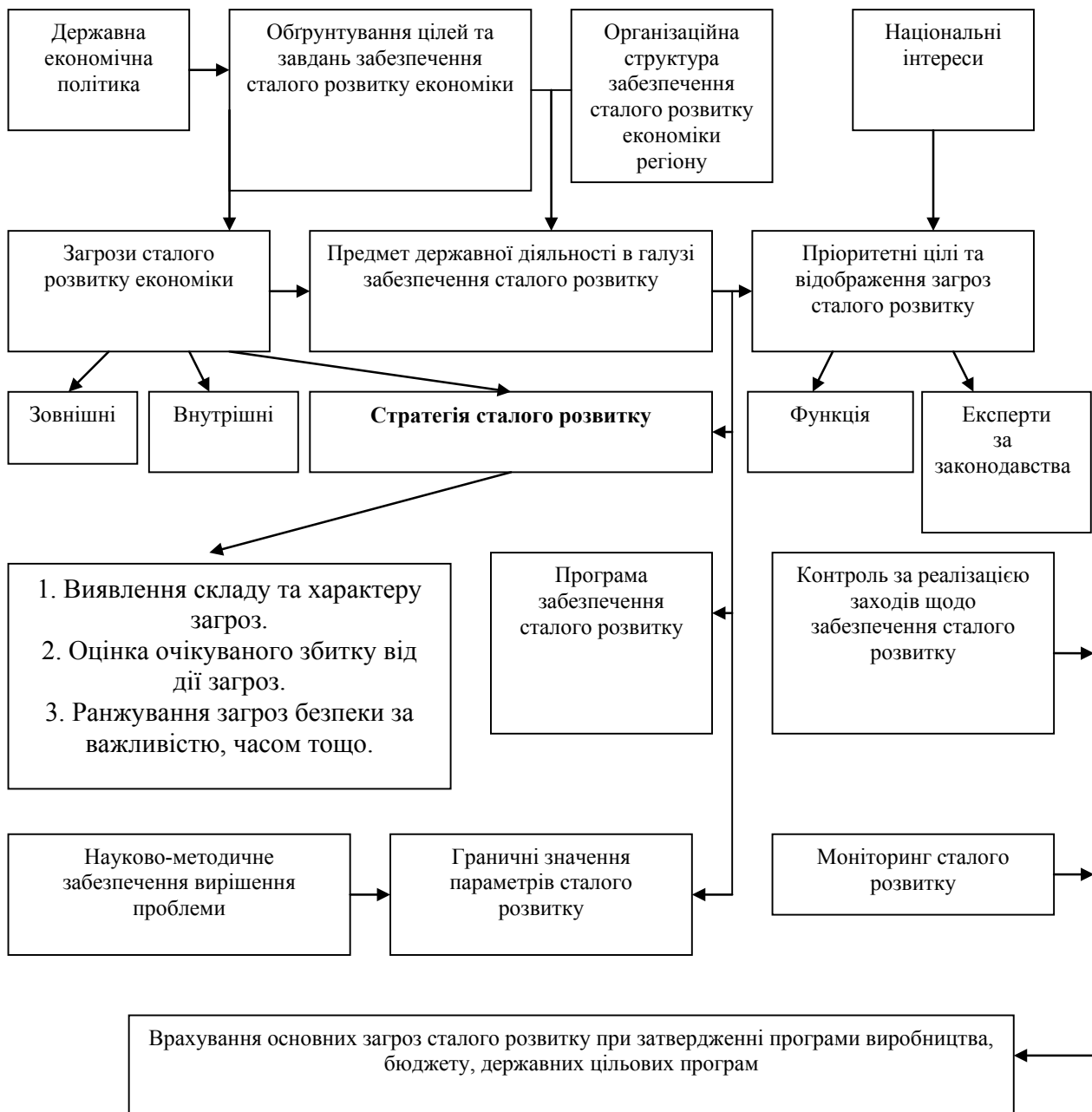

Рис. 1. Стратегія сталого розвитку щодо національної економіки

Джерело: власна розробка автора

дилеми «необмежені потреби людства / обмежені можливості природної системи Землі»; сталий розвиток спрямований на забезпечення потреб цивілізації сучасної та майбутньої. Для кожної окремої країни концепція сталого розвитку передбачає доцільне поєднання економічної ефективності, соціального прогресу та екологічної безпеки. Вирішення проблем сталого розвитку економіки можливе з позицій системного підходу щодо регулювання української економіки.

Для ефективного виконання цих завдань необхідним є, з одного боку, досягнення внутрішньої стабільності, консолідації провідних політичних сил та інститутів влади, що забезпечуватиме суспільну легітимність зовнішньополітичного курсу. З іншого боку, необхідним є формування оптимальних, збалансованих і чітко координованих механізмів здійснення економічної, соціальної та екологічної діяльності.

Державне управління та регулювання економіки покликане активізувати та актуалізувати використання всіх видів наявних ресурсів, відкриваючи нові ринкові та соціальні можливості, створюючи стимулюючі умови, підтримуючи сприятливе середовище для підвищення ефективності господарювання та зростання якості життя населення. При цьому виявляється певна залежність між повнотою реалізації накопиченого потенціалу та якістю державного регулювання. Вона проявляється в наступному: чим вищий професійний рівень регулювання, тим краще використовується і примножується наявний потенціал економіки. Таким чином, ступінь реалізації власного потенціалу зумовлюється рівнем державного регулювання та управління [4].

Організаційно-економічний механізм регулювання національної економіки здійснює такі основні масштабні процеси впливу [5]:

- 1) безпосереднє управління державним сектором господарства;
- 2) координацію різних видів діяльності та процесів соціально-економічного розвитку;
- 3) ринкове стимулювання і регулювання господарського функціонування.

На рисунку 1 наведено стратегію сталого розвитку, що сприятиме забезпеченню державного регулювання національної економіки.

В Україні основними документами, що регулюють політику реалізації принципів сталого розвитку, у тому числі щодо національної економіки, є Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого

розвитку на 2003–2015 рр. та Постанова ВР України «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» від 24.12.1999 р. № 1359-XI [6]. Концепція сталого розвитку (sustainable development) значною мірою є продовженням концепції ноосфери, сформульованої академіком В. Вернадським у першій половині XX ст. Її сутністю є обов'язкова узгодженість економічного, екологічного та людського розвитку таким чином, щоб від покоління до покоління не зменшувалися якість і безпека життя людей, не погіршувався стан довкілля й відбувався соціальний прогрес, який визнає потреби кожної людини [7].

В Україні реалізація принципів сталого розвитку економіки реалізовується на основі таких нормативно-правових актів, як: Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»; Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р.; Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів»; Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 р.; Концепція державної регіональної політики; Концепція сталого розвитку населених пунктів та інші.

Напрямки та пріоритети розвитку України на період до 2020 р. у контексті сталого розвитку визначені у Стратегії сталого розвитку «Україна-2020». Основною із умов реалізації цієї Стратегії є суспільний договір між владою, бізнесом та громадянським суспільством, де кожна сторона має свою зону відповідальності. У Стратегії чітко окреслено чотири вектори, згідно яких здійснюватиметься розвиток, а саме [8]:

- вектор розвитку, що передбачає відновлення макроекономічної стабільності, забезпечення стійкого зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему;
- вектор безпеки включає забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності. Особливу увагу потрібно приділити безпеці життя та здоров'я людини;
- вектор відповідальності реалізуватиметься через забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах;

– вектор гордості передбачає забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт.

Отже, взаємодія соціальної та економічної складових вимагає досягнення справедливості при розподілі матеріальних благ між людьми й надання цілеспрямованої допомоги бідним прошаркам суспільства. І, зрештою, взаємозв'язок екологічної та економічної складових потребує вартісної оцінки техногенних впливів на довкілля. Реформування і реструктуризація господарської та іншої діяльності повинні містити матеріали щодо всебічної оцінки їхнього впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я населення. Розрахунок нових показників, таких як індекс сталого розвитку чи індекс експлуатації навколишнього середовища, на базі нашого дослідження даватиме змогу детальніше дослідити вплив економіки на навколишнє середовище [9].

Висновки з цього дослідження. Під сталим розвитком розуміємо таку модель економічного розвитку, в якій користування природними ресурсами направлене і на задоволення потреб людини, і на збереження природного середовища, при цьому мають бути задоволені потреби не лише сучасного, а й майбутніх поколінь. Управління сталим розвитком

спрямоване на забезпечення збалансованості розвитку економічної, екологічної та соціальної систем на засадах інноваційності, гармонійності.

У даний час можна констатувати відсутність в Україні чітко розробленого механізму регулювання економіки на засадах сталого розвитку. Ціллю для України має стати концепція сталого розвитку, спрямована на задоволення потреб сучасного покоління без шкоди майбутнім, що охоплює відмову від екстенсивного техногенного типу використання відновлюваних і невідновлюваних природних ресурсів та перехід до ощадливого типу економіки, забезпечення динамічної рівноваги між потенціалом природи та потребами людей, досягнення балансу інтересів усіх підсистем соціально-економічної системи у перспективі.

У найближчій перспективі найбільш актуальним завданням у сфері сталого розвитку є визначення умов та шляхів реалізації переведення національного господарства на рейки енерго- та ресурсозбереження в рамках Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. Завданням забезпечення енергетичної безпеки в контексті сталого розвитку є створення нової моделі виробництва та споживання енергії, яка сприятиме ефективному використанню енергетичних ресурсів, знизить тиск на природне середовище.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Costanza R. Ecological Economics: The Science and Management of Sustainability / R. Costanza. – New York: Columbia University Press, 1991.
2. Solow R. An almost practical step towards sustainability. Resources for the Future / R. Solow. – Washington DC, 1992.
3. Bromley D. Sustainability / D. Bromley // The New Palgrave Dictionary of Economics, 2nd Edition. – 2008. – [Electronic resource]. – Access mode : http://www.dictionaryofeconomics.com/article?id=pde2008_S000482&edition=current&q=sustainability&topicid=&result_number=1.
4. Місцевий економічний розвиток: моделі для успіху / під ред. М.Б. Дацишина. – К.: «Інститут Реформ», 2003. – 41 с.
5. Коротич О.Б. Державне управління регіональним розвитком України: [монографія] / О.Б. Коротич. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2006. – 220 с.
6. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів. Постанова Верховної Ради України від 24.12.1999 р. № 1359-XIV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1359-14>.
7. Гріневська С.М. Перспективи сталого розвитку регіону / С.М. Гріневська // Економіка промисловості. – 2011. – № 4. – С. 288–296. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/econpr_2011_4_44.pdf.
8. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020». Указ Президента України від 12 січня 2015 р., № 5/2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
9. Матвіїшин В.Є. Сталий розвиток енергетичної галузі: нові виклики сьогодення / В.Є. Матвіїшин // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10–12 листопада 2011 р., присвяченої 45-річчю Інституту економіки і менеджменту та 20-річчю Інституту післядипломної освіти Національного університету «Львівська політехніка» / Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 234–235.